

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครในเขตคลองสาน (A Study of the Users of the Bangkok Metropolitan Public Library, Khlongsam District)” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 1) เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะบุคคลของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครในเขตคลองสาน 2) เพื่อศึกษาการรับรู้และการใช้บริการ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุดและการเข้าถึงห้องสมุดทางกายภาพของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครในเขตคลองสาน 3) เพื่อศึกษาการใช้และปัญหาในการใช้แหล่งสารสนเทศของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครในเขตคลองสาน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครในเขตคลองสานที่มีรายชื่อในสถิติผู้ใช้บริการห้องสมุด ตั้งแต่เดือนเมษายน ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 จำนวน 489 คน จากจำนวนทั้งสิ้น 591 คน และผู้ใช้ห้องสมุดรายใหม่ที่ไม่มีรายชื่อในสถิติผู้ใช้บริการ แต่มาใช้ห้องสมุดในช่วงที่เก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ถึง 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 ผู้ใช้กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไต่ทดแทนผู้ใช้ที่มีรายชื่อในสถิติผู้ใช้บริการ ซึ่งไม่มาใช้ห้องสมุดในช่วงที่เก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 102 คน โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและส่งทางไปรษณีย์ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 591 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านสังคมศาสตร์ SPSS PC (Statistical Package for Social Science for Personal Computer) ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นำมาวิเคราะห์ โดยการหาความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ค่าไค-สแควร์ (χ^2) นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัยโดยรวมสรุปได้ว่า

1. ผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครในเขตคลองสานมีอายุระหว่าง 21-30 ปีมากที่สุด ผู้ใช้ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ผู้ใช้มีอาชีพเป็นลูกจ้าง / พนักงานบริษัทเอกชน ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาท ต่อเดือน ผู้ใช้ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนา / ที่อยู่อาศัยนอกเขตคลองสาน คิดเป็นร้อยละ 53.6 และอาศัยอยู่ในเขตคลองสาน คิดเป็นร้อยละ 46.4 โดยผู้ใช้ที่อาศัยอยู่ในเขตคลองสานอาศัยมานานกว่า 20 ปีขึ้นไป เหตุผลที่ผู้ใช้เข้าใช้ห้องสมุดประชาชนเนื่องจากสถานที่ตั้งของห้องสมุดอยู่ใกล้บ้าน มีความสะดวกในการเดินทางมาใช้ห้องสมุด ประสิทธิภาพของผู้ใช้ในการใช้ห้องสมุด พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่เคยใช้ห้องสมุดแห่งอื่นมาก่อน ผู้ใช้มีลักษณะการดำเนินชีวิต (Life style) คือ ชอบอ่านหนังสือ โดยใช้อ่านหนังสือทุกวัน ส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลา

ในการอ่านหนังสือเฉลี่ย 1-2 ชั่วโมงต่อครั้ง ในด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม พบว่า สมาชิกในครอบครัวไม่มีอิทธิพลต่อผู้ใช้ที่จะทำให้อ่านหนังสือตามไปด้วย สำหรับบุคคลที่สนับสนุนให้อ่านหนังสือ พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่มีนิสัยชอบอ่านหนังสืออยู่แล้ว คิดเป็นร้อยละ 73.1 รองลงมาคือ พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 44.5 และแหล่งหนังสือที่อ่าน พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่อ่าน/ยืมหนังสือของห้องสมุด

2. การรับรู้บริการและกิจกรรมของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครในเขตคลองสาน พบว่า บริการของห้องสมุดที่ผู้ใช้รับรู้และใช้มากที่สุดคือ บริการอ่าน ส่วนบริการที่ผู้ใช้ไม่ได้รับรู้ว่าห้องสมุดมีคือ บริการยืมถ่ายเอกสารภายนอกห้องสมุด และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในด้านการจัดกิจกรรมของห้องสมุด กิจกรรมที่ผู้ใช้ส่วนใหญ่รับรู้คือ การจัดนิทรรศการ ส่วนกิจกรรมที่ผู้ใช้ส่วนใหญ่ไม่ได้รับรู้ว่าห้องสมุดมีคือ ค่ายเยาวชนรักการอ่าน สื่อและช่องทางที่ผู้ใช้รับรู้มากที่สุดคือ ป้ายประกาศ ความสนใจต่อการรับรู้บริการและกิจกรรมของห้องสมุด พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่สนใจไปใช้บริการและกิจกรรมของห้องสมุด และผู้ใช้ส่วนใหญ่รับรู้ประโยชน์ของบริการและกิจกรรมของห้องสมุด

3. การใช้แหล่งสารสนเทศ พบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดกรุงเทพมหานครประชาชนในเขตคลองสานส่วนใหญ่เป็นสมาชิกห้องสมุด ร้อยละ 50.9 ใกล้เคียงกับผู้ใช้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกห้องสมุด ร้อยละ 49.1 และยังพบอีกว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ไม่เคยใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตคลองสาน ผู้ใช้มีวัตถุประสงค์ในการใช้ห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือและสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดมากที่สุด โดยผู้ใช้ส่วนใหญ่เข้ามาใช้ห้องสมุดเฉลี่ย 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ และผู้ใช้เข้าใช้ห้องสมุดในช่วงเวลาที่ไม่แน่นอนมากที่สุด ทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้ทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสือสารคดีสำหรับเนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป / ความรู้รอบตัวมากที่สุด ปริมาณการใช้ทรัพยากรสารสนเทศภายในห้องสมุด พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้หนังสือสารคดีเฉลี่ยครั้งละ 1-2 เล่ม ปริมาณการยืมไปใช้ภายนอกห้องสมุด พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ยืมนวนิยายและเรื่องสั้น โดยเฉลี่ยครั้งละ 2 เล่ม เครื่องมือที่ใช้สืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้วิธีการค้นหาตามชั้นหนังสือด้วยตนเองมากที่สุด ส่วนบริการที่ใช้ พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้บริการอ่านมากที่สุด และผู้ใช้ส่วนใหญ่ประสบปัญหาการใช้ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครในเขตคลองสานระดับปานกลางในเรื่องต่อไปนี้ เนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศ จำนวนทรัพยากรสารสนเทศ สภาพทรัพยากรสารสนเทศ การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ การค้นหาทรัพยากรสารสนเทศ การประชาสัมพันธ์ของห้องสมุด และการบริการห้องสมุด

4. การเข้าถึงห้องสมุดทางกายภาพ พบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครในเขตคลองสานส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการเข้าถึงห้องสมุดอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ตามลำดับ

ได้แก่ เวลาเปิดปิดของห้องสมุด สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ และความสะดวกในการใช้ห้องสมุด

5. การเข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุด พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมห้องสมุด เหตุผลที่ผู้ใช้ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุดเพราะไม่มีเวลาว่าง ขณะที่ผู้ใช้ที่เข้าร่วมกิจกรรมห้องสมุดเนื่องจากได้รับทราบข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของห้องสมุด กิจกรรมที่ผู้ใช้เข้าร่วมมากที่สุดคือ การจัดนิทรรศการ ความคิดเห็นที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุด พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่มีความคิดว่าห้องสมุดควรจัดกิจกรรมสัปดาห์ละครั้ง วันที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมคือ วันอาทิตย์ เวลา 12.00-16.30 น. นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ใช้ต้องการให้ห้องสมุดจัดกิจกรรมการประกวดและแข่งขันต่าง ๆ จัดทัศนศึกษา จัดค่ายเยาวชน วิชาการอ่าน จัดการเล่นเกมส์ และจัดนิทรรศการ

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเฉพาะบุคคลทางด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ กับวัตถุประสงค์ในการใช้ห้องสมุดประชาชน ความถี่ในการใช้ห้องสมุดประชาชน ช่วงเวลาที่ใช้ห้องสมุดประชาชน ทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้ในห้องสมุดประชาชน เครื่องมือที่ใช้สืบค้นในห้องสมุดประชาชน และบริการที่ใช้ในห้องสมุดประชาชนอีกด้วย